

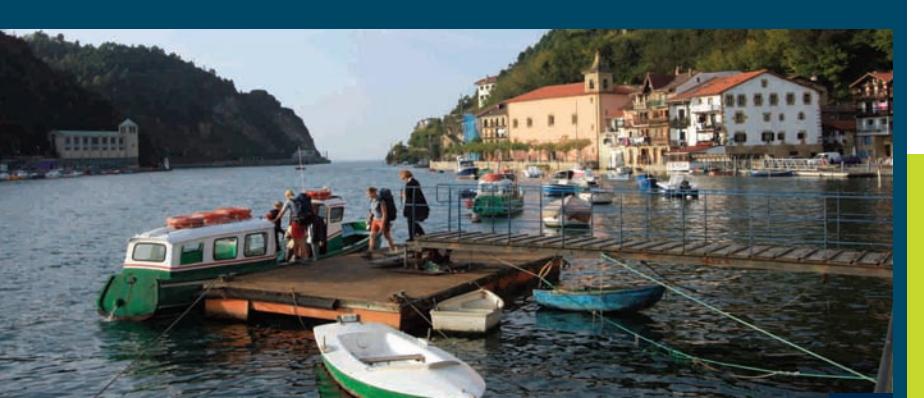

Done Jakue Bidea - Oarsoaldea

Bideek eta, bereziki, Done Jakue Bidearen bezalako historia luzea dutenek, Iurrealde batean barrena ibiltzeko aukera emateaz gain, jakin-min pixka batetik eta irudimeneraren hegoak zabalzten baditugu, aspaldiko garai misteriosuetara denboran bidaiatzeko parada eskaintzen dute.

Badakigu, jakin ere, Akitaniatik honanz setorren bide bat izan dugula Gipuzkoan antzina-antzinako bide hori Europatik penintsulari sartzea bida nagusietatik zela gero, Bidasaoren biderreko tokio honefetik beste bide tradizional bat ere igarotzen zen, aurkitzen zallagoa, kostaldeari jarraitu. Bi bide horiek, denborak aurrera egin ahala, aldatzen joan ziren, eta noizibait, erromes askoren helmuga desiratu bilakatutako Santiagoko herria istriteko bi bide izatera iritsi ziren. Bideek eta, jakina, baita Done Jakue bideak ere, susperralde bat ezagutu zuten Beha Erdi Aran, herrien arteko komunikazioarik bide gisa, eta horri esker merkataritza era indartsu egindio da, Garai horretan, burgesiaren eta gizonezko gizarte maillek diri eta merkataritzan oinarritutako ekonomia bat bultzatzeko dute, ordu arte autokontsumoa oinarrituta zegoen jauntxoen egitura nagusi hura alde batera utzirik.

Bi bide horiek berriut egin dira aspaldik ez delia, eta horri esker, zaitasunak gabe egin ditzake biak. Era horretan, erlijio, kultur nahiz natura aldetik interres handikoak diren paraje ugari uzartzen dituzte. Bi ibilbideak egoki seinalatuk daude, eta beraz, ez da arazorik izango bideari jarraitzeko, eta bata nahiz bestea, errege-etapeetik edo trafiko motordun eta bideefektu urrun doaz. Mendiko bizkiztarenetatik ere egokik dira, eta pedalei emateko hain egokik ez diren tarteano bide alternatibo batzuk gomendatuko dira. Azkenik, sripatu beharra dago, gure inguruan ditugun beste bide batzuei esker - adibidez, Arditzumiko bidegorri esker, eta ibilbide horiakotako batek bestera igaro gaitezkeela eta gehien kondenatzen ibiltzea hautau.

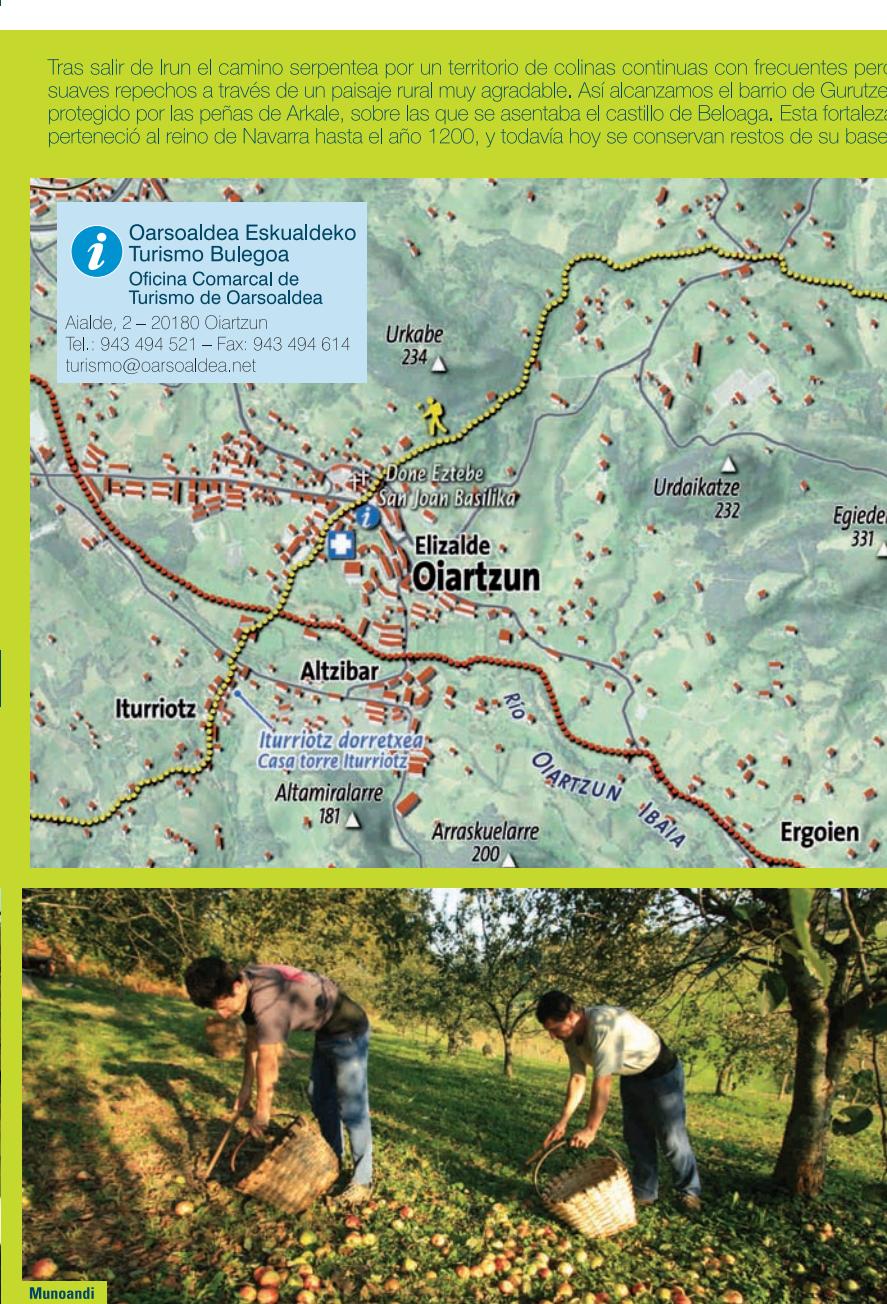
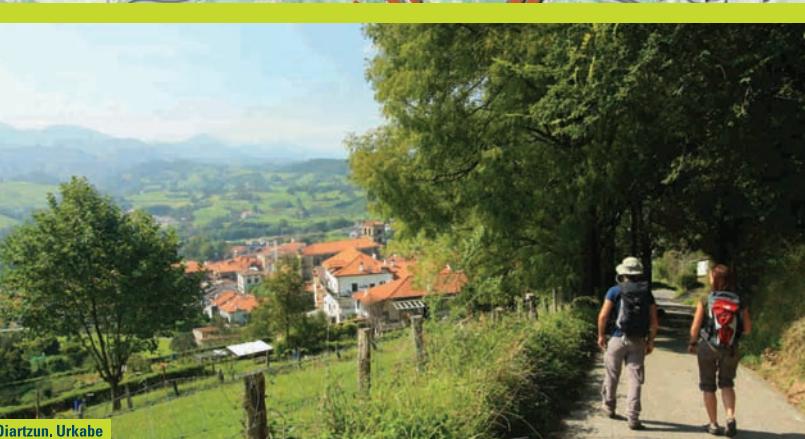

Camino de Santiago - Oarsoaldea

Los caminos, y especialmente los que atesoran tanta historia como el Camino de Santiago, además de permitir trasladarnos por un territorio nos dan la oportunidad, con un poco de curiosidad y ejercicio de imaginación, de viajar en el tiempo hasta un pasado remoto y misterioso.

En Gipuzkoa conocemos como desde época antigua existía una importante vía de entrada desde Aquitania, camino que formaba parte de una de las principales rutas europeas hacia la península, y que desde Oiasso -la actual Irún- penetraba en la meseta. Desde este punto junto al Bidasoa discurría otro camino tradicional, más difícil de reconocer, que seguía la costa. Con el paso del tiempo estas rutas evolucionaron, y en algún momento formaron parte de dos itinerarios distintos para llegar a Santiago, el ansiado destino de muchos peregrinos desde el siglo IX. El desparter de los caminos y del propio Camino de Santiago, vías de comunicación e intercambio comercial entre las villas, legó uno al retorno del comercio en la Baja Edad Media. En esa época una nueva clase social burguesa y gremial impulsó una economía comercial y monetaria, frente a una estructura señorial imperante hasta el momento basada en el autocultivo.

Ambas rutas han sido retrazadas recientemente, y gracias a ello pueden ser recorridas sin dificultades. Enlazan así innumerables puntos de gran interés, tanto por su carácter religioso, cultural o natural. Cada itinerario se encuentra señalizado por lo que no presentará dudas para seguirlo, y en su mayoría discurre separado de carreteras o vías con tráfico a motor. Es igualmente apto para bicicleta de montaña, con algunas variantes recomendadas en tramos menos adecuados para el pedaleo. Finalmente, hay que mencionar que otros caminos existentes en la zona como el bidegorri de Arditzum nos permitirán enlazar ambos itinerarios y hacer el recorrido que más nos convenga.

Kostaldeko bidea

Kostaldeko bidea, antzina kabotaje-bide tradicionalekin batera erabiltzen zena, paisaiaren eta naturaren aldetik balio handia duen ingurune batetik barrena doa, eta itsasoaren, industriarekin eta merkatizarekin loturiko iraganaren hairbat etabeketako lekuak. Bidezta eta erronkes ugari gurzen zuten irudi hon (**XII-XIII. mendekatik**) ikusgarrienetako batean sartuko gara hemendik aurrera, eta Ulia mendio osoa zeharkatu ondoren, Donostiarriko ikuspegie paregabekin gozatuz hasiko gara hiriburantz jaisten.

San Pedroko egungo parroquia-eliza (**XVIII. mendea**) ez dago hemendik oso urrun. Bidean aurrera egin ez, La Platako farolarein oinetara irtisko gara, bokalearen gaineko zaindari erraldoi gisa kokatua eta 1855. urtean eraikia. Kantauri itsaso bizaren gainean goraten diren itsas labar ikaragaren gaineko gaztelu baten gisa. Gipuzkoako kostaldean bat ikus dezakegu. Basilikoa hori Santo Kristori eskinaria dago. Bidazi eta erronkes ugari gurzen zuten irudi hon (**XII-XIII. mendekatik**) ikusgarrienetako batean sartuko gara hemendik aurrera, eta miran-egile bezala era oso ospetsua. Azpimarratzeko da, halaber, San Joan parroquia gotikoa, **XVI. mendekoa**. Pasaiko portuan egiten ziren itsas jardueren loturiko iragan aberasaren aztarna garrantzitsuak topatzen ditugu Lezon, eta horrela, **XVI. mendekatik** mendera bitarteko zenbait jauretxe ikus dezakegu.

Hendaian Bidasoa ibaia itsasontziz zeharkatu ondoren, Hondarribian ekingo diugu Done Jakue Bidearen Gipuzkoako lehen tarteari. Harresiz inguratutako herribildu hau, 1203. urtean fundatua, Gipuzkoako bigarren herribilduk Zaharraren dugu. Harresietatik kanpora Santa Engrazia baseliza dago, eta bertatik Santiago edo Santagobio baselizara doan goranzko bidea har dezakegu, baserri eta jauretxez inguratutako paraje batean gora. XVIII. mendekatik erabili zuten garrantzi handiko bide gisa, eta horri esker merkataritza era indartsu egindio da, Garai horretan, burgesiaren eta gizonezko gizarte maillek diri eta merkataritzan oinarritutako ekonomia bat bultzatzeko dute, ordu arte autokontsumoa oinarrituta zegoen jauntxoen egitura nagusi hura alde batera utzirik.

Cerca del final de la cresta cimera ambos caminos convergen y la senda principal desciende así a Lezo, hito del ramal costero del camino de Santiago. En la población destaca la tradición jacobea de su basílica (**siglo XVII**), que muestra una concha en el muro a la izquierda del pórtico, y está dedicada al Santo Cristo. A su imagen (de los siglos XII-XIII), famosa por tener barba, se encendían muchos velas y peregrinos por su conocida reputación para obrar milagros. Destaca también la parroquia górica de San Juan, obra del siglo XVI. La población conserva importantes vestigios de su floreciente pasado ligado a las actividades marítimas que se desarrollaban en el puerto de Pasaia, con diversas casas solariegas de los siglos XVI al XVIII.

A partir de aquí es muy marcado el ambiente industrial y portuario del interior de la bahía. El gran puerto ha sido a lo largo de la historia el más importante de Gipuzkoa. Exponente de ello, en el paraje donde actualmente se halla la central térmica, se ubicó entre los siglos XVI y XVII el Astillero Real de Bordabaldorria, de donde zarparon navíos a todos los mares.

Continuamos adelante hasta llegar al centro histórico de **Pasai Donibane**, conformado por una sucesión de casas construidas en la ribera. Entre ellas muchas son casas señoriales de los siglos XVI al XVIII, pertenecientes a ilustres familias relacionadas con las actividades marítimas, como el palacio Arizabalao, el Villavicosa, la casa que alojó en 1843 a Victor Hugo y actual oficina de turismo, la casa Arkupe, la histórica casa consistorial, etc. En este barrio típicamente marinero destacan, también, la parroquia de San Juan o la ermita de Santa Ana, obras de los siglos XVI y XVII. Es de obligada mención el humilladero de la Piedra, del siglo XVI, situado junto al embarcadero y donde los peregrinos se detenían a rezar. Aquí el servicio de barca continúa permitiendo el paso de peregrinos y visitantes al otro lado de la bahía.

Tras atravesar en barco la ría del Bidasoa desde Hendaya el primer tramo del Camino de Santiago en Gipuzkoa se inicia en Hondarribia. La villa amurallada, fundada en 1203, es la segunda más antigua de Gipuzkoa. Extramuros se sitúa la ermita de Santa Engrazia, que señala el camino de ascenso en dirección a la ermita de Santiago o Santagobio, situada en un entorno de caseríos y casas solareigas.

Por un paisaje rural se asciende poco a poco al Santuario de Guadalupe, del siglo XVI, donde se venera la imagen de la virgen negra, patrona de Hondarribia. En las cercanías se ubica el fuerte de Guadalupe, enorme fortificación parcialmente subterránea, construida a inicios del siglo XX como elemento de la línea defensiva de frontera. Pronto el camino se bifurca y nos ofrece dos opciones para continuar a nuestro destino:

A. Ruta cima de Jaizkibel

Es la opción más aventurada y exigente, discutiendo a través del cordal cimero o crestas de Jaizkibel, si bien es también la que ofrece mejores vistas, tanto hacia la costa como al interior de Gipuzkoa. A través de una senda jalona por numerosas torres defensivas del siglo XIX y monumentos megalíticos el recorrido alcanza los 543 m de altura en la cumbre del propio monte.

B. Ruta a media ladera de Jaizkibel

Es el itinerario más cómodo y fácil, discutiendo a media ladera por la vertiente sur del monte Jaizkibel, que también nos ofrece una bella y continua perspectiva de la comarca del Bidasoa y de la bahía de Pasaia.

Seinalatutako bideari jarraituz eta Olarzun ibalaren gaineko Zubia gurutzatu ondoren, Iturrioz auzo zeharkatuko dugu bertako kale nagusitik barrena, eta **XV eta XVIII. mende bitarteko eraikin garrantzitsuak** ikusiko ditugu pasaeran. Aipamen berezia merezi du **XV. mendeko Iturrioz dorretxe ederra**, Gipuzkoan dauden horrelako erakundeak bat izaten.

Bideak baserri-inguru batetik aurrera egindo da Aiako Harria Natur Parkea inguratuz; hain zuzen ere, hedadurak handik, beroz hauetako egurra ateratzen aritu ziren hairbat, eta **XIII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, Junkaleko Ama Birjinaren eliza eta ongi erainguru digne lehen eliza, eta bertan geldialdi txiki bat egiten zuten erromesek, otoitz egiteko. Hemen, ontzi-zerbitzu martxan da oraindik ere, eta erromes eta bidatzailea bideratu beste aldera igarotzeko aukera eskaientzen digu.

Iturrioz auzaldeko jarraitzen ondoren, **San Pedroko barrutira** irtisko gara. Bertan Ibilbiderik erosoen eta errazena da, Jaizkibel mendiazen hegoaldeko mazelaren erdi parekiko doa, eta honek ere Bidasaoko eskualdearen eta Pasaiko badiaren ikuspegi eder eta etengabeak eskaientzen dizigu. Iturrioz auzaldeko jarraitzen ondoren, **San Pedro Barrutia** irtisko gara. Bertan Mater Arrantza Ontzi-Museoa edo **Ondartxo Itsas Kulturaren Zentroa** bisitatu ditzakegu. Antzinko kale nagusian ere jauretxe ugari topatuko dugu, eta horien artekin bataberantzekotan, **Blas de Lezo** marinaren ospetsuaren jaiotetxea (**XVII. mendea**).

Tras salir de Irun el camino serpentea por un territorio de colinas continuas con frecuentes pero suaves repechos a través de un paisaje rural muy agradable. Así alcanzamos el barrio de Gurutze, protegido por las peñas de Arkale, sobre las que se asentaba el castillo de Belacasa. Esta fortaleza perteneció al reino de Navarra hasta el año 1200, y todavía hoy se conservan restos de su base, enlazando aldeibidei onenetak bat izaten.

Bideak baserri-inguru batetik aurrera egindo da Aiako Harria Natur Parkea inguratuz; hain zuzen ere, apelidu handik, beroz hauetako egurra ateratzen aritu ziren hairbat, eta **XIII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, Junkaleko Ama Birjinaren ermita ikus dezakegu, XII. mendeko irudi erromaniko, eta agian Gipuzkoan dagoen Zaharraren.

Iridik irten ondoren, bide sigi-saga doa muñoz jositako inguru batean gora, aldapa ikuski baina sarekin, baserri-inguru atsegin batean barrena. Horrela, Gurutze Izeneko auzora irtisko gara, Arkaleko Harkaitzen balseasean, Harkaitz horien gainean zegoen, hain zuzen ere, Belacasa parroquia, Gotorleku horri Nafarazko erresumaren jabetza izan zen 1200. urtean, eta oraindik ere beren zubiaren zatzailea geratzen dira haren oinean. Bideak Elizalde aldeko jarraitzen du, **Olartzungo gune nagusirantz**, eta aldapa beharrera paseo jardunak egiten ditu, mendikateko zubiaren inguruan. Olartzungo kalea, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XVII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XVIII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XIX. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XX. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXI. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIV. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXV. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVI. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVIII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIX. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXX. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXI. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIV. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXV. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVI. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVIII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIX. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXX. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXI. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIV. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXV. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVI. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVIII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIX. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXX. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXI. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXIV. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXV. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVI. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zeharkatu zitekeen egurrezko zubil bat esker, eta **XXVII. mendekatik** aurrera, ibaian gainetik zehark

